

POSTANOWIENIE

6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 czerwca 2023 r. w Warszawie,
zażalenia A. Z.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 11 maja 2022 r., I ACa 5/22,

w sprawie z powództwa Banku (...) spółki akcyjnej w W.

przeciwko A. Z.

o zapłatę,

**uchyła zaskarżony wyrok pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy Elblągu w sprawie z powództwa Banku (...) SA. w G. przeciwko A. Z. oddalił powództwo. Sąd ustalił, że A. Z. 20 lutego 2008 r. zawarła z powodem umowę o kredyt hipoteczny w kwocie 178 449,56 zł indeksowany do franka szwajcarskiego. Sąd ocenił, że powołana umowa jest nieważna na mocy art. 58 w związku z art. 353¹ k.c., wobec czego podniesione przez powoda roszczenie o zapłatę nie ma podstaw prawnych.

Apelację od wyroku z 19 listopada 2021 r. wniósł powód. Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 11 maja 2022 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Elblągu do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż uznając, że umowa jest nieważna, nie dokonał oceny żądania powoda o zapłatę pod kątem zastosowania przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, chociaż powód w piśmie procesowym z 3 lipca 2020 r. wyraźnie wskazał jako możliwą alternatywną podstawę swojego żądania przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu i wyjaśnił, w czym upatruje bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej oraz przedstawił szeroki wywód prawny na poparcie swojego stanowiska

Według Sądu Apelacyjnego, uznanie przez sąd przesłankowo nieważności stosunku prawnego, z którego powód wywodzi żądanie zapłaty, nie może skutkować automatycznie oddaleniem tego żądania, co oznacza, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Zażalenie na wyrok z 11 maja 2021 r. wniosła pozwana, zarzucając naruszenie art. 385 § 4 k.p.c. i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony apelacją wyrok sądu pierwszej instancji oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (por postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, niepubl.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.).

Powołana przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku okoliczność w postaci braku rozważenia czy roszczenie powoda nie jest uzasadnione w świetle przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu umowy nie daje podstaw do przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W systemie apelacji pełnej sąd drugiej instancji kontynuuje – w granicach zaskarżenia – merytoryczne rozpoznawanie sprawy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 r., Nr 6, poz. 55). W związku z tym jest władny i zobligowany samodzielnie dokonać oceny skutków prawnych uznania umowy za nieważną i tym samym rozważyć możliwość oceny roszczenia powoda w świetle przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, jeśli uważa, że jest to konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie ma mowy o nierozpoznaniu istoty sprawy, gdy - według sądu drugiej instancji - sąd pierwszej instancji nie dokonał wyczerpującej oceny roszczenia w świetle miarodajnych norm materialnoprawnych. Jeśli Sąd drugiej instancji uważa, że konieczne jest rozważenie dodatkowych aspektów oceny prawnej zasadności roszczenia, to powinien uczynić to samodzielnie i poszerzyć ocenę dokonaną już przez sąd pierwszej instancji, ponieważ takie jest jego zadanie jako sądu rozpoznającego sprawę (art. 378 § 1 k.p.c.).

W okolicznościach sprawy doszło to rozbieżności w ocenie prawnej roszczenia powoda między Sądami pierwszej i drugiej instancji. Sąd pierwszej instancji przyjął, że roszczenie powoda jest niezasadne wobec nieważności łączącej strony umowy, zaś Sąd drugiej instancji tej oceny nie podzielił i dostrzegł potrzebę rozważenia, czy roszczenia powoda nie da się wywieść z przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Taka rozbieżność w ocenach prawnych nie świadczy w żadnym razie o nierozpoznaniu istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji.

Gdy sąd drugiej instancji, rozpoznając sprawę (art. 378 § 1 k.p.c.), zmienia lub uzupełnia ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji względnie uzupełnia dokonaną przez sąd pierwszej instancji ocenę prawną dochodzonego roszczenia, wymaganie zaskarżalności orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP) i dwuinstancyjności postępowania sądowego (art. 176 ust.

1 Konstytucji RP) nie zostaje naruszone (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2003 r., SK 8/02, OTK-A 2003, Nr 3, poz. 20 , postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2013 r., Ts 216/12, OTK-B 2013, Nr 5, poz. 498).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

[a]